

Забілі негра

Урэшце, ён усімі імі пагарджаў. У души, ва ўсялякім разе. І тымі, хто наверсе, і тымі, хто ўнізе, і нават тымі, хто цяпер быў з ім побач, — чаўночнікамі, дробнымі гандлярамі, якія з прыхаваным сабізмам называлі сябе «прыватнымі прадпрымальнікамі». «Ну, не стануць жа яны называць сябе “тымі самымі блохамі”», — смеючыся, сказаў яму аднакурснік з Акадэміі мастацтваў, таксама, як і ён, будучы мастак. — Цярпі пакуль, бо выйграваюць у гэтym жыцці найчасцей цярплівяя».

Так, ён быў студэнтам. Інтэрната яму не далі, і за кватэру — варты жалю вугал з канапай — трэба было плаціць пяцьдзесят умоўных адзінак у месяц. Да таго ж ён быў малады, і яму ўвесь час хацелася есці. Мінімум тры разы ў дзень. Бацькі з правінцыйнага гарадка дапамагчы не маглі. Вось і пайшоў ён, як кажуць, «па рынку». Па выхадных стаяў пад вялізным парасонам у праходзе паміж радамі і гандляваў рознымі імпартнымі трантамі для жанчын. «Знешне ты для нашай справы якраз падыходзіш, — казала яму гаспадыня, трышцаціпяцігадовая, бітая жыццём абеларушчаная палячка, — ты прывабны, высокі, гожы тварам. — Калі-небудзь мы нават вып’ем з табой на брудэршафт, — смяялася яна. — Ну, калі ты крыху «падымешся» і здолееш звадзіць мяне ў прылічную рэстарацыю»...

У гаспадыні было зарэгістравана пяць гандлёвых кропак — пяць палатаў. Адну, як яна патлумачыла,

трымаць нявыгадна праз вялікія падаткі, чатыры і шэсць — таксама, а вось тры, пяць, сем і болей — якраз па масці. Абгаварыла яна і ўмовы: засцерагацца абэзаўцаў і падатковых інспектараў — асабліва апошніх, вельмі абачліва браць валютай, не заўышаць кошт на тавар, інакш яна сама вылічыць з яго кожны раз трыццатку, і шмат яшчэ чаго. Ён слухаў не вельмі ўважліва, і таму існавала галоўная прычына, праз якую ён тут у рэшце рэшт і апынуўся. Гэтай прычынай была другакурсніца з акцёрскага факультэта, высокая цёмнаволосая прыгажуня з амаль класічнымі рысамі твару, у якую ён быў закаханы раннім, амаль безнадзейным і вар'яцкім каҳаннем. Будучую акцёрку звалі Ольда. Маці яе была татарка. Ольда жыла сваім, таямнічым для яго, жыщём, куды пакуль, як з горыччу думаў ён, яна яго не ўпускала. Віталася, часам выпальвалі разам па цыгарэце, размаўлялі пра тое-сёе. Але не больш. Ён нават не мог запрасіць яе куды-небудзь павячэраць і, тым больш, пасля прывесці дадому. Асобнага кутка ў яго не было. Так, не было.

...Дык вось ён стаяў у праходзе пад парасонам і гандляваў. Гэта быў яго трэці працоўны дзень. За спінай у яго вісела некалькі люстэркаў, якія ён цягаў з сабой і кожны раз упрошваў дазволу прымацаваць у гандляроў-суседзяў. «Жанчын заўсёды цягне да таго месца, дзе ёсць люстэрка, — павучальна гаварыла яму гаспадыня, — яна пакруціцца, паправіць ля цябе і твайго люстэрка прычоску, а разам з тым і нешта купіць». Яна мела рацыю, як ён не аднойчы адзначыў.

Натоўп, яшчэ не вельмі шчыльны, паволі струменіў паўз яго. «Хапун» пачнецца а дзесятай раніцы і працягнецца да дванаццаці, а то і да канца поўдня. У гэты час гандаль якраз набывае свой імпэт, каб а пятнаццатай гадзіні скараціцца да нуля. Ён раптам пачуў песню. Гучна, на ўвесь рынак:

Ай, яй-яй, забілі негра, ай, яй-яй!

Навокал суседзі чамусьці замітусіліся, кінулі нават пакупнікоў, павышагвалі нейкія паперы, пачалі

завіхацца ў палатках, нешта з месца на месца перакладаць. Ён надта не звяртаў увагі на гэта.

Ай, яй-яй, забілі негра!

Неслася з дынамікаў:

Ай, яй-яй, замачылі!

«Бубначы», — машынальна вызначыў ён. Так называўся расейскі рок-гурт — аўтары і выкананцы гэтага шлягера. Ён усміхнуўся.

Ай, яй-яй, замачылі!

Такога маладога, прыгожага, ай-яй-яй!

Ён прадаў, звяраючыся па цэнніку, некалькі маек і «джутаў». Стаяў адносна цёплы восенійскі дзень.

З-за хмар нават выплыла сонца. Сівая, прыстойна апранутая бабулька пасунулася да яго. У руцэ яна трымала, сціскаючы пальцамі, зялёную паперку ў дваццаць даляраў.

«Сынок, — сарамяжліва сказала яму бабулька, — ты, можа, дагодзіш мне, старой...»

«І якая ў вас патрэба?» — ветліва пацікавіўся ён.

«Трэба ўнучцы джынсы, трыццаць другога памеру. Ці хопіць мне гэтых грошай?» — яна працягвала яму дваццатку.

«Якраз хопіць».

«Вось добра».

«Схавайце валюту. Тут нельга паказваць».

«А мне сказалі, што...»

«Гандаль за валюту забаронены. Вы хіба не ведаецце?»

«Не ведаю, сынок»...

Гандлявалі за валюту, вядома, усе. Гэта было і зручна, і выгадна. Толькі калі на гэтым лавілі, то штрафавалі як мінімум на дзвесце-трыста ўмоўных, а маглі яшчэ і пазбавіць пасведчання індывидуальнага прадпрымальніка, скасаваць дамову аб найме, канфіскаваць тавар, адабраць пашпарт. Маглі шмат яшчэ чаго...

«Якраз хопіць. Вашы самыя танныя, дваццатку і каштуюць».

«Дзякуй, дзякуй, сынок»...

Ён забраў дваццатку, павярнуўся за пакетам, і ў гэты момант збоку яго руку перахапіла цвёрдая мужчынская далонь, а ззаду пасунулася маладая жанчына, соўгаючы яму ў вочы службовае пасведчанне.

«Падатковая інспекцыя. Прад'явіце вашы дакументы і хадземце з намі...»

«А як жа бабуля? Я аддам ёй тавар».

«Можаце не кlapаціца. Яна якраз супраць вас і засведчыць...»

Урэшце ён здагадаўся. «Ах ты, старая сцерва, — падумаў ён. — Ну, уліп».

«А куды пойдзем?» — пацікавіўся ён і папрасіў суседку папільнаваць тавар. Тая глядзела на яго са спачуваннем.

«У апорны пункт адміністрацыі рынка».

Раптам слова гаспадыні, якія ён так няўажліва слухаў, усплылі ў яго свядомасці. У апорным пункце засведчаць, што ён мае валюту, якую на гандлёвай кропцы мець нельга, поўнасцю агледзяць вopратку, пашукаюць у шкарпэтках, у абутку, а потым скіруюць у суд, дзе яму адразу ўлепяць штраф. А вось атрымліваць штраф яму анік не выпадала. Гэта тры месяцы работы задарма, пакуты, урэшце, голад.

Самыя розныя думкі замітусіліся ў яго галаве. Адпрастіца? Не, не даруюць. Даць хабар? Падаткавікі рэдка бяруць, і цяпер не той выпадак. Усё, прapaў, — падумаў ён, працягваючы падаткавікам свае паперкі.

Жанчына кінула на іх хуткі позірк. Твар у яе быў нейкі лялечна-нерухомы.

«Што ж, пройдзем, грамадзянін Ігар, э-э, Байкоў. Нам няма калі чакаць».

Забілі негра! Ай-яй-яй, замачылі!

Такога маладога, прыгожага, ай-яй, яй!..

Неслася з дынамікаў.

«І гэта жыщё? — недарэчна і не ў час падумаў ён, зрушыўшы з месца. — Увесь гэты паноптыкум — хіба ён існуе ў рэальнасці, а не віртуальна? Хіба яго нараджэнне на гэты свет і існаванне ў ім — невыпадковае і мае нейкі сэнс?»

Раптам злосць працяла яго. Ён схапіўся за нагу і з крыкам «Ай, сутарга!» крутануўся на месцы, рэзка нахіліўся, і адначасова яго рука адкінула за спіну скамячаную дваццатку. «Куды Бог пашле», — нагадаў ён з нямым сарказмам.

У апорным пункце было шумна. Падаткавікі прывялі не яго аднаго.

«Пакладзіце на стол усю наяўную ў вас валюту», — загадала яму жанчына з падатковай інспекцыі. Лялечны яе твар па-ранейшаму нічога не выяўляў.

«Вы, пэўна, памыліліся. У мяне яе няма.»

Старанны агляд нічога не выявіў. Лёгкае замашальніцтва адбілася на тварах падаткавікоў і бабулі-правакатаркі.

«А мае дваццаць даліраў?!» — завішчала раптам ілжэпакупніца.

«Дык я ў вас нічога не браў», — з ранейшай злосцю і цвёрда адказаў ён. І зноў пажадаў у думках: «Каб жа ты спрахла, сцерва».

Праз пятнаццаць хвілін ён выйшаў з апорнага пункта прэч і вярнуўся да свайго парасона. Некалькі гандляроў адразу апынуліся побач і выслушалі яго сціплы аповед. Адзін з іх непрыкметна сунуў яму ў кішэню яго дваццатку.

«Малаток, — сказаў ён. — Нават дзесяць працэнтаў з цябе за дапамогу не хачу. Хаця ад шампанскага не адмовіўся б».

«Дык я схаджу, — прапанаваў ён. — Хопіць на ўсіх».

«Пачакай крыху. Як толькі шлягер пра негра перастануць круціць».

«А прычым тут музыка?» — здзвівіўся ён

«А гэта наш умоўны сігнал трывогі. Як скончаць круціць — значыць, канец шмону. Хіба ты не ведаў? Прыкольна, га? Хаця ты ж яшчэ свежы ў нашай справе... Але, з хрышчэннем, ха-ха... Малаток!»

Ай-яй, яй, забілі негра!

Неслася з дынамікаў:

Ай-яй, яй, замачылі!

Такога маладога, прыгожага, ай-яй-яй.